

Sygn. akt II PK 91/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSA Magdalena Kostro-Wesołowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa J. G.

przeciwko W.-B. Spółce z o.o. w W.

o odszkodowanie i sprostowanie świadectwa pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 grudnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 15 listopada 2012 r.

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 2 lipca 2012 r. zasądził od pozwanej W.-B. Spółki z o.o. w W. na rzecz powoda J. G. kwotę 36.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 listopada 2011 r. oraz sprostował świadectwo pracy w ten sposób, że zapis stwierdzający ustanie stosunku pracy w trybie porozumienia stron zastąpił zapisem, że stosunek pracy ustał na skutek rozwiązania umowy o pracę przez pracownika z winy pracodawcy w

trybie art. 55 § 1¹ k.p. Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji strony pozwanej Sąd Okręgowy - Sąd Pracy w W. wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że powództwo oddalił (pkt I) i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.730 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu przed obiema instancjami (pkt II).

Sąd Okręgowy uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy podnosząc, iż większość najważniejszych okoliczności miała charakter bezsporny. I tak powód podjął zatrudnienie u strony pozwanej 10 września 2007 r. na stanowisku członka zarządu - dyrektora zarządzającego z wynagrodzeniem w kwocie (ostatnio) 18.000 zł miesięcznie. W dniu 12 lipca 2011 r. został odwołany z funkcji prezesa zarządu, którą to funkcję objął G. Ś. W dniu 23 sierpnia 2011 r. strony – pozwana reprezentowana przez G. Ś. - zawarły porozumienia w kwestii rozwiązania łączącej ich umowy o pracy z dniem 31 października 2011 r. na mocy porozumienia stron. W okresie wyznaczonym powyższymi datami powód po wykorzystaniu urlopu wypoczynkowego był zwolniony z obowiązku świadczenia pracy, zachowując prawo do wynagrodzenia.

Wynagrodzenie w pozwanej spółce było wypłacane 25-go dnia każdego miesiąca.

Powód 25 października 2011 r. stwierdził, że na jego konto nie wpłynęło wynagrodzenie za październik. Na pytanie dotyczące takiego stanu rzeczy skierowane 26 października 2011 r. drogą e-mailową do kierowniczkę działu zarządzania powód „usłyszał”, że przyczyną niewypłacenia wynagrodzenia jest zła kondycja finansowa pozwanej spółki. W dniu 27 października 2012 r. (oczywista omyłka, winno być 2011 r.) powód przesłał pozwanej oświadczenie o rozwiązaniu przez niego umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracodawcy wskazując jako przyczynę fakt, że nie wypłacono mu wynagrodzenia za październik 2011 r. w terminie. Oświadczenie powoda doszło do pozwanej 29 października 2011 r.

W dniu 5 listopada 2011 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty wynagrodzenia za październik oraz odszkodowania w kwocie 54.000 zł. Przed Sądem powód dochodził zasądzenia od pozwanej odszkodowania w kwocie 36.000 zł oraz sprostowania świadectwa pracy.

Powód pełniąc funkcję członka zarządu pozwanej spółki zawarł wraz z drugim członkiem zarządu niekorzystną dla pozwanej umowę o dostawę paliwa dla firmy N. T. Ltd. Kara umowna, jaką pozwana musiała zapłacić z tytułu niewykonania zobowiązania umownego, wyniosła ok. 200.00 zł.

Pozwana od sierpnia 2010 r. zanotowała stratę bilansową w wysokości 21 mln zł, a za rok 2011 w wysokości 12 mln zł. Spółka nie obsługiwała także kredytu w wysokości 55 mln zł zaciągniętego w Banku Gospodarki Żywnościowej.

W dniu 27 grudnia 2011 r. pozwana złożyła zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 296 k.k. przez powoda i W. O.

Sąd Rejonowy uwzględnił roszczenie powoda o odszkodowanie w wysokości 36.000 zł na podstawie art. 55 § 1¹ k.p. stwierdzając, iż pracodawca narusza w sposób ciężki swoje obowiązki nawet, gdy nie wypłaca wynagrodzenia z uwagi na brak środków finansowych. Sąd za bez znaczenia dla oceny żądań powoda uznał fakt, że rozwiązał on umowę o pracę w trybie art. 55 § 1¹ k.p. na 3 dni przed zakończeniem stosunku pracy. Uwzględniając powództwo w całości Sąd Rejonowy uznał, że w ustalonych okolicznościach żądanie powoda nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Rozstrzygając reformatoryjnie Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego uznał za prawidłowe i poczynione bez uchybienia przepisom prawa procesowego, natomiast zakwestionował prawną kwalifikację podstawy faktycznej jako naruszającą przepis art. 55 § 1¹ k.p. Sąd Okręgowy wskazał, że Sąd Rejonowy, powołując się na orzeczenia Sądu Najwyższego przyjął, że nawet, gdy pracodawca nie wypłaca wynagrodzenia z uwagi na brak środków finansowych, to i tak dochodzi do naruszenia jego obowiązków z winy umyślnej. Sąd Rejonowy ocenił też, że roszczenie powoda nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a swoją ocenę wzmocnił argumentem, że pracodawca do tej chwili nie wypłacił powodowi wynagrodzenia za październik 2011 r.

Sąd Okręgowy ze względu na okoliczności stanu faktycznego nie podzielił jednak takiego stanowiska Sądu pierwszej instancji. Przede wszystkim podkreślił, że dla rozstrzygnięcia sprawy istotne są jedynie te okoliczności, które miały miejsce do 27 października 2011 r., tj. do daty rozwiązania przez powoda stosunku pracy w trybie art. 55 § 1¹ k.p. W związku z tym ważące jest prawidłowe ustalenie

poczynione przez Sąd Rejonowy na podstawie zeznań świadka B. B., że powód 26 października 2011 r. uzyskał informację, iż „wypłata nie nastąpiła” z powodu złej kondycji finansowej strony pozwanej. Posiadając zaś taką informację i mając wiedzę, że stosunek pracy ustanie za 4 dni (31 października 2011 r.) „powód rozwiązuje umowę o pracę z winy pracodawcy”. Takie działanie powoda nie może, jak ocenił Sąd Okręgowy, uzyskać ochrony ze względu na art. 8 k.p., którego stosowanie pozostaje w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy, a w niniejszej sprawie pozwana wypłacała powodowi wynagrodzenie regularnie, w październiku 2011 r. po raz pierwszy z powodu złej kondycji finansowej firmy wynagrodzenie nie wpłynęło na konto powoda w wyznaczonym dniu miesiąca. Dlatego rozwiązanie przez powoda umowy o pracę już 27 października 2011 r. było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Sąd Okręgowy przyznał za Sądem Rejonowym, że jest ciężkim naruszeniem obowiązków pracodawcy brak wypłaty wynagrodzenia nawet z powodu braku środków finansowych, jednakże w rozpoznawanej sprawie nieuwzględnienie przez Sąd Rejonowy klauzuli z 8 k.p. doprowadziło do naruszenia prawa materialnego.

Uznając z powyższych względów apelację strony pozwanej za uzasadnioną Sąd Okręgowy wydał reformatoryjne orzeczenie oddalając powództwo.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pełnomocnik powoda, zaskarżając wyrok ten w części oddalającej roszczenie o zapłatę odszkodowania w kwocie 36.000 zł z tytułu rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków przez pracodawcę. Skarżący zaznaczył, że nie wniósł skargi od wyroku w tej części, w której Sąd odwoławczy oddalił powództwo o sprostowanie świadectwa pracy, gdyż w tym zakresie, na zasadzie art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c., skarga kasacyjna nie przysługuje.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego oraz na podstawie naruszenia przepisów postępowania.

Na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucono naruszenie:

- art. 55 § 1¹ k.p. poprzez jego niezastosowanie, w ten sposób, że Sąd Okręgowy, mimo prawidłowego ustalenia treści tego przepisu błędnie uznał, iż ustalony w sprawie stan faktyczny, a więc ustalenie iż pracodawca pozostawał w zwłoce z zapłatą wynagrodzenia za pracę, zwłoka dotyczyła wynagrodzenia za pełny okres rozliczeniowy, oświadczenie pracownika zostało złożone w ustawowo określonym terminie, pracodawca nie miał podstaw do kwestionowania należnego wynagrodzenia, w szczególności jego wysokości i wymagalności, nie daje podstaw do zapłaty odszkodowania przewidzianego w art. 55 § 1¹ k.p.,

- art. 8 k.p. poprzez jego błędne zastosowanie w sytuacji, w której ustalony przez obie instancje stan faktyczny sprawy nie pozwalał na przyjęcie, iż powód korzysta ze swojego uprawnienia niezgodnie z zasadami współżycia społecznego.

Na podstawie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucono naruszenia przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

- art. 382 k.p.c. poprzez jego błędna wykładnię i pominięcie części dowodów przeprowadzonych w sprawie przez Sąd pierwszej instancji i nieuwzględnienie przy wydawaniu wyroku Sądu drugiej instancji zeznań B. B., G. Ś., J. G. oraz dowodu z dokumentów, tj. wydruków z rachunków bankowych, pisma pozwanego z dnia 9 listopada 2011 r., korespondencji e-mailowej i wyroku Sądu Rejonowego w W., sygn. akt ... 86/11, przeprowadzonych na okoliczność przyczyn niewypłacenia wynagrodzenia za październik 2011 r.,

- art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię i niezamieszczenie w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji wszystkich koniecznych elementów uzasadnienia, tj. podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie ustalenia faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa poprzez niewyjaśnienie motywów zmiany ustalonego przez Sąd pierwszej instancji stanu faktycznego przyjętego w sprawie, niewskazania podstaw i przyczyn pominięcia dowodów z zeznań B. B., G. Ś., J. G. oraz dowodu z dokumentów, tj. wydruków z rachunków bankowych, pisma G. Ś. z dnia 9 listopada 2011 r., korespondencji e-mailowej i wyroku Sądu Rejonowego w W., sygn. akt ... 86/11, przeprowadzonych na okoliczność przyczyn niewypłacenia

wynagrodzenia za październik 2011 r., a także braku wyjaśnienia podstaw zastosowania art. 8 k.p. poprzez niewskazanie wyjątkowych okoliczności to usprawiedliwiających oraz braku podjęcia próby sformułowania zasady współżycia społecznego, z którą niezgodne miałyby być czynienie przez powoda użytku z prawa podmiotowego.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo o zasądzenie odszkodowania z tytułu rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia w kwocie 36.000 zł z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków przez pracodawcę i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania w tym zakresie oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz jego kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna powoda nie ma uzasadnionych podstaw.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zawartych w niej zarzutów natury procesowej. W tym zakresie nie mogło być uznane za zasadne podniesione w skardze naruszenie art. 382 k.p.c. Według tego przepisu, sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 382 k.p.c. ma charakter ogólnej dyrektywy określającej istotę postępowania apelacyjnego jako kontynuację merytorycznego rozpoznania sprawy, w związku z czym w sytuacji, w której podstawa kasacyjna z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. ogranicza się do zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c., może ona być usprawiedliwiona tylko wyjątkowo, jeżeli skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego materiału oraz że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN 100/98, OSNC 1999 nr 9, poz. 146 i z dnia 7 lipca 1999 r., I CKN 504/99, OSNC 2000 nr 1, poz. 17 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06, LEX nr 274217 i z dnia 9 czerwca 2005 r., III CK 674/04, LEX nr 180851).

Uchybienie art. 382 k.p.c. skarżący łączy z pominięciem części dowodów przeprowadzonych przez Sąd pierwszej instancji i nieuwzględnieniem przy wydawaniu wyroku Sądu drugiej instancji zeznań B. B., G. Ś., J. G. oraz dowodu z dokumentów, tj. wydruków z rachunków bankowych, pisma pozwanego z dnia 9 listopada 2011 r., korespondencji e-mailowej i wyroku Sądu Rejonowego w W., sygn. akt ... 86/11, przeprowadzonych na okoliczność przyczyn niewypłacenia wynagrodzenia za październik 2011 r. Uzasadniając powyższe uchybienie powód podniósł, że Sąd drugiej instancji uznając najpierw za prawidłowe ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, a więc również ustalenie, iż przyczyną niewypłacenia mu wynagrodzenia była wola prezesa zarządu G. Ś., według którego wynagrodzenie za październik powodowi się po prostu nie należy, następnie dokonał odmiennych ustaleń co do przyczyny niewypłacenia wynagrodzenia, uznając, iż była nią zła kondycja finansowa pozwanej spółki. Sąd Okręgowy nie wskazał przy tym na powody zmiany stanu faktycznego oraz nie dokonał odmiennej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym w szczególności zeznań świadka B. B. Celem unaocznienia swojego twierdzenia powód powołał wprost część zeznań świadka i stron. Jednak wbrew tezie stawianej przez skarżącego w pisemnych motywach wyroku Sądu Okręgowego, wprowadzie skrótowych i dość trudnych w odbiorze, zostało wskazane, a nawet podkreślone - przy jednoczesnym przyjęciu prawidłowości ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Rejonowy - że istotne dla rozstrzygnięcia są jedynie te okoliczności, które miały miejsce do 27 października 2011 r., czyli do dnia sporządzenia i przesłania stronie pozwanej przez powoda oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracodawcy. Okoliczności, które Sąd odwoławczy - dzieląc pogląd Sądu Rejonowego, że niedokonanie wypłaty wynagrodzenia stanowi ciężkie naruszenie obowiązków pracodawcy - uznał za istotne dla rozstrzygnięcia w kontekście sprzeczności dochodzonego roszczenia z zasadami współżycia społecznego, zaczerpnięte z ustaleń Sądu Rejonowego, zostały podane przez Sąd Okręgowy, w tym, że powód 26 października 2011 r., a więc w dniu następnym po dniu, w którym wynagrodzenie powinno być wypłacone, „uzyskał informację, iż wypłata nie nastąpiła z powodu złej kondycji finansowej strony pozwanej”. Okoliczność ta wynikała z zeznań świadka B. B., przy czym w skardze

kasacyjnej (str. 5) odwołując się do ustaleń Sądu Rejonowego poczynionych w oparciu także o zeznania tego świadka wskazano, że pierwotnie podaną przyczyną niewypłacenia wynagrodzenia była zła sytuacja finansowa spółki, a w późniejszym okresie ujawnił się fakt, że prezes zarządu spółki wstrzymał wypłatę wynagrodzenia, ponieważ uważał, że wynagrodzenie to po prostu się nie należy. Powyższe nie oznacza, że Sąd Okręgowy poczynił odmienne ustalenia co do rzeczywistych przyczyn niewypłacenia powodowi wynagrodzenia za październik 2011 r., ale oznacza przypisanie znaczenia tym okolicznościom sprawy, w jakich doszło do podjęcia przez powoda decyzji i wyrażenia woli w przedmiocie rozwiązania stosunku pracy z winy pracodawcy. W takim też kontekście Sąd Okręgowy wskazał na to, że pozwana dokonująca regularnych wypłat wynagrodzeń po raz pierwszy w październiku 2011 r. nie wypłaciła powodowi wynagrodzenia z powodu złej kondycji finansowej (na taką przyczynę wówczas wskazano i taką informację uzyskał powód).

W takim stanie rzeczy, w ocenie Sądu Najwyższego, nie ma podstaw do twierdzenia, że „brak jest ustalenia, czy Sąd odwoławczy uznał te dowody (przeprowadzone w postępowaniu pierwszoinstancyjnym) za niewiarygodne, czy też że zostały przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji na okoliczności nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie”.

Skarżący nie wskazał w skardze kasacyjnej, że nieuwzględnienie innych okoliczności wynikających z zeznań świadków i stron, w tym dotyczących rzeczywistego powodu niewypłacenia wynagrodzenia za październik 2011 r., mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ przyjął, że Sąd odwoławczy nie wypowiedział się w kwestii przyczyn, dla których dokonał odmiennych ustaleń co do przyczyn niewypłacenia wynagrodzenia, co, jak wynika z powyższego, nie miało miejsca. Skarżący pominął bowiem stwierdzenie Sądu odwoławczego o istotności jedynie tych okoliczności - wynikających z przeprowadzonych przez Sąd Rejonowy dowodów - które miały miejsce do 27 października 2011 r.

Z zarzutem naruszenia art. 382 k.p.c. wiąże się zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., który również jest niezasadny. Skarżący łączy to uchybienie właśnie z niewyjaśnieniem przez Sąd odwoławczy motywów zmiany ustalonego przez Sąd pierwszej instancji stanu faktycznego przyjętego w

sprawie, niewskazaniem podstaw i przyczyn pominięcia dowodów z zeznań B. B., G. Ś., J. G. oraz dowodu z dokumentów, tj. wydruków z rachunków bankowych, pisma G. Ś. z dnia 9 listopada 2011 r., korespondencji e-mailowej i wyroku Sądu Rejonowego w W., sygn. akt ... 86/11, przeprowadzonych na okoliczność przyczyn niewypłacenia wynagrodzenia za październik 2011 r. Zarzut ten dotyczy również braku wyjaśnienia podstaw zastosowania art. 8 k.p. przez Sąd Okręgowy.

Zważyć należy, że art. 328 § 2 k.p.c. wymienia konstrukcyjne elementy uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, a zarzut jego naruszenia wymaga dla swej skuteczności po pierwsze - powiązania go z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez który jest on odpowiednio stosowany w postępowaniu apelacyjnym, a po drugie - wykazania, że obraza wskazanego unormowania mogła mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że uzasadnienie wyroku wyjaśnia przyczyny, dla jakich orzeczenie zostało wydane i jest sporządzane już po wydaniu wyroku. Zatem wynik sprawy z reguły nie zależy od tego, jak napisane zostało uzasadnienie i czy zawiera ono wszystkie wymagane elementy. W konsekwencji zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych okolicznościach, w których treść uzasadnienia orzeczenia Sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wywodu, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego, a więc w przypadku, gdy rażące naruszenie zasad sporządzenia uzasadnienia przez sąd drugiej instancji powoduje niemożność kontroli kasacyjnej orzeczenia (por. np. wyroki z dnia 5 listopada 2009 r., II UK 102/09, LEX nr 574539 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366 i orzeczenia w nich wskazane). Tego rodzaju wadliwości w odniesieniu do uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego skarżący nie wykazuje. Wprawdzie uzasadnienie sporządzone przez ten Sąd nie jest łatwe w odbiorze, co wyżej już podniesiono, ale nie można zasadnie twierdzić, że jego lektura nie pozwala na stwierdzenie, jakimi względami kierował się Sąd wydając zaskarżone orzeczenie. W kwestii podnoszonej niewyjaśnionej zmiany ustalenia poczynionego przez Sąd pierwszej instancji w przedmiocie przyczyn niewypłacenia powodowi wynagrodzenia Sąd Najwyższy wypowiedział się w związku z zarzutem

uchybień art. 382 k.p.c. Natomiast podnosząc kwestię, że uzasadnienie Sądu Okręgowego nie zawiera motywów, którymi kierował się ten Sąd odmawiając udzielenia powodowi ochrony prawnej z powołaniem się na treść art. 8 k.p., powód wskazał, że z treści uzasadnienia wyroku nie wynika, czy nieudzielenie ochrony nastąpiło „z tego powodu, że Sąd uznał, iż pracodawca borykał się z problemami finansowymi i żądanie dlatego jest niezgodne z zasadami współżycia społecznego, czy dlatego, że powód złożył oświadczenie na kilka dni przed rozwiązaniem umowy za porozumieniem stron, co miało nastąpić w dniu 30 października 2011 r.” W ocenie Sądu Najwyższego, formułowanie takiego twierdzenia nie znajduje podstaw w świetle uzasadnienia sporządzonego przez Sąd odwoławczy. W żadnym razie nie można stwierdzić, aby przyczyny, dla których uznano roszczenie za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, zostały sobie przeciwstawione, bądź podnoszone rozdzielnie. Przeciwnie Sąd Okręgowy kwestionując stanowisko Sądu Rejonowego w odniesieniu do przedmiotowej kwestii i przyjmując, iż znaczenie dla jej rozstrzygnięcia mają okoliczności zaistniałe do 27 października 2011 r., wskazał na te okoliczności ujmując je łącznie (w całości). I tak podał, że powód 26 października 2011 r., tj. w dniu następnym po dniu, w którym miała być dokonana wypłata wynagrodzenia, uzyskał informację, że jej brak jest spowodowany złą kondycją finansową spółki, dysponując zaś taką informacją oraz mając świadomość, że stosunek pracy łączący go z pracodawcą ustanie za cztery dni (31 października 2011 r. na mocy porozumienia stron), w sytuacji gdy spółka do tego czasu regularnie wypłacała wynagrodzenie, już 27 października 2011 r. „rozwiązuje umowę o pracę z winy pracodawcy”. I choć Sąd wprost nie wystąpił, że zachowanie powoda spełniało formalnie wymagania, jeśli chodzi o podjęcie czynności w zakresie rozwiązania stosunku pracy w trybie art. 55 § 1¹ k.p., to ze względu na wskazanie przez ten Sąd za Sądem Rejonowym, że oczywiście ciężkim naruszeniem obowiązków pracodawcy jest niewypłacenie wynagrodzenia, nawet z braku środków finansowych ku temu, należy uznać, że tak przyjął, wynika to zresztą także z całości uzasadnienia. Jednakże w konsekwencji okoliczności wyżej powołanych Sąd odwoławczy uznał, że działanie powoda nie zasługuje na ochronę prawną. Wprawdzie Sąd nie podjął próby sformułowania zasady współżycia społecznego, z którą niezgodne jest czynienie użytku z prawa

podmiotowego przez powoda, ale z zestawienia okoliczności, które doprowadziły do takiej konkluzji, zwłaszcza z wyeksponowania przez Sąd, że miało to miejsce już 27 października 2011 r., a więc w drugim dniu po dniu, w którym powinna być dokonana wypłata wynagrodzenia, w sytuacji, gdy stosunek pracy i tak uległby rozwiązaniu za cztery dni, wynika brak akceptacji Sądu dla działania podjętego w warunkach posiadania wiadomości o złej sytuacji finansowej pozwanej spółki jako przyczynie braku płatności wynagrodzenia, a skutkującego powstaniem po stronie powoda roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 55 § 1¹ k.p.

W związku z powyższym i odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 8 k.p. należy wskazać, że klauzula generalna - zawarta w art. 8 k.p. - zwana niekiedy „klauzulą nadużycia prawa”, ma swoje historyczne ugruntowanie, a jej odpowiedniki można znaleźć w systemach prawnych wielu państw. Klauzule generalne nie są typowym przykładem stosowanych przez ustawodawcę zwrotów niedookreślonych, ponieważ odsyłają do systemu norm pozaprawnych, między innymi moralnych, o nieostrych - z natury rzeczy - zakresach znaczeniowych. Klauzula generalna (klauzula nadużycia prawa) „współistnieje” z całym systemem prawa cywilnego i - zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego - musi być brana pod uwagę przez sądy przy rozstrzyganiu każdej sprawy. Również w sprawie, której przedmiotem jest roszczenie w związku z rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia z powodu ciężkiego naruszenia przez pracodawcę podstawowych obowiązków, ocenie sądu winno podlegać ewentualne nadużycie prawa wynikające ze sprzeczności działania z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 8 k.p.). Na podstawie tego przepisu każde działanie albo zaniechanie może być uznane za nadużycie prawa, jeśli występuje jedna z dwóch przesłanek: obiektywna sprzeczność ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub obiektywna sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Z samej istoty rzeczy - ze względu na przedmiot, którym jest nadużycie prawa podmiotowego - zaskarżona norma ma charakter ogólny w znacząco wyższym stopniu od innych instytucji prawnych, czym otwiera pole dla wykładni sądowej. Treść klauzuli generalnej zawarta w art. 8 k.p. ujęta jest przy tym przedmiotowo, a nie podmiotowo. Nie kształtuje ona praw podmiotowych, nie zmienia i nie modyfikuje praw, jakie wynikają z innych przepisów prawa. Przepis ten

upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej. Stosowanie art. 8 k.p. (podobnie jak art. 5 k.c.) pozostaje zatem w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2003 r., I PK 558/02, OSNP 2004 nr 16, poz. 283, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2012 r., II PK 56/12, LEX nr 1243024). W oderwaniu od tych konkretnych okoliczności nie można formułować ogólnych dyrektyw co do stosowania tego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 listopada 1967 r., I PR 415/67, OSPiKA 1968 nr 10, poz. 210 oraz uchwałę z 17 stycznia 1974 r., III PZP 34/73, OSNCP 1975 nr 1, poz. 4; PiP 1978 nr 7, s. 161). Ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może zaś podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00, Lex Polonica nr 376352 oraz z 30 października 2003 r., IV CK 151/02, Lex Polonica nr 1630441).

W sprawie, w której wniesiono rozpoznawaną skargę, nie ma podstaw do stwierdzenia, że ocena działania powoda dokonana przez Sąd Okręgowy w aspekcie art. 8 k.p. nie była zindywidualizowana i wykracza poza granice swobodnego uznania. Oceny tej Sąd dokonywał przyjmując, że istotne są okoliczności, jakie miały miejsce do 27 października 2011 r., czyli ukształtowane tymi okolicznościami warunki, w jakich doszło do podjęcia przez powoda decyzji o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracodawcy. W skardze kasacyjnej poglądu tego nie podważono, a okoliczność rzeczywistej przyczyny niewypłacenia wynagrodzenia wyniknęła później niż doszło do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia przez powoda.

Zważywszy na powyższe zarzut naruszenia art. 8 k.p. nie znajduje uzasadnienia, tak jak nie znajduje uzasadnienia naruszenie tego przepisu w

związku z art. 55 § 1¹ k.p. Nie można również uznać, aby doszło do samodzielnego naruszenia tego ostatniego przepisu, skoro odmowa udzielenia ochrony prawnej z niego wynikającej przez Sąd Okręgowy nastąpiła ze względu na art. 8 k.p.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarga kasacyjna powoda nie zasłużyła na uwzględnienie. Dlatego na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.